

Eich cyf: Bil y Cwricwlwm ac Asesu (Cymru): Cyfnod 1

Lynne Neagle AS
Cadeirydd y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg

5 Tachwedd 2020

Annwyl Lynne,

Diolch am eich llythyr dyddiedig 22 Hydref yn dilyn fy nhystiolaeth lafar ar egwyddorion cyffredinol Bil y Cwricwlwm ac Asesu (Cymru) yn sesiwn y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg.

Rwyf wedi ymateb i weddill eich cwestiynau ac i'm hymrwymiaadau ar 21 Hydref i ddarparu'r canlynol:

- esboniad o resymau Llywodraeth Cymru dros deimlo y byddai'n amhriodol gosod dyletswyddau ar bersonau / cyrff perthnasol sy'n arfer swyddogaethau o dan y Bil i roi sylw dyledus i Gonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn (CCUHP), ac mai dim ond y Llywodraeth a'r Gweinidogion a ddylai fod yn gyfrifol am ddyletswyddau o'r fath;
- manylion y gwelliant/gwelliannau rydych yn bwriadu ei gyflwyno/eu cyflwyno, pe bai'r Bil yn symud ymlaen i Gyfnod 2, mewn perthynas â gofynion i addysgu Saesneg cyn 7 oed, gan alluogi'r cysyniad o drochi yn y Gymraeg;
- diweddariad ar gostau amcangyfrifedig y Bil yn dilyn ailddechrau a chwblhau gwaith perthnasol gyda rhanddeiliaid.

CCUHP

Mae CCUHP wedi'i anelu at wladwriaethau ac, felly, mater i Lywodraethau yw sicrhau cydymffurfiaeth drwy eu cyfreithiau, eu camau gweinyddol a mesurau priodol eraill. Mae hon yn egwyddor bwysig, ac oni bai bod y wladwriaeth yn darparu'r gwasanaeth yn uniongyrchol, nid yw'r Confensiwn hwn wedi'i dargedu at ddarparwyr gwasanaeth rheng flaen.

Fel sy'n ofynnol o dan 'Fesur Hawliau Plant a Phobl Ifanc (Cymru) 2011', mae Llywodraeth Cymru wedi ystyried hawliau plant ac wedi sicrhau eu bod wedi'u hymgorffori yn y Bil. Drwy

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Kirsty.Williams@llyw.cymru
Correspondence.Kirsty.Williams@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

gydymffurfio â'r dyletswyddau yn y Bil, bydd ymarferwyr yn rhoi'r hawliau a ddisgrifir yn y Confensiwn ar waith. Mae'r Bil, ar ei ffurf bresennol, yn mabwysiadu dull gweithredu y bwriedir iddo sicrhau y caiff buddiannau unigolion eu diogelu; gwneir hyn drwy osod dyletswyddau manwl.

Ni fyddai gosod dyletswydd gyffredinol ar bersonau neu gyrff sy'n arfer swyddogaethau o dan y Bil i roi sylw dyledus i CCUHP, ynddo'i hun, yn gwella canlyniadau i blant a phobl ifanc. Ni fyddai'n gwarantu cam na chanlyniad penodol ac, yn ymarferol, gallai gael yr effaith groes a gweithio yn erbyn nodau dyletswydd o'r fath sy'n llawn bwriadau da. Byddai hefyd yn creu maes newydd o ymglyfreitha posibl ac rydym yn amau y byddai ymglyfreitha o'r fath yn canolbwyntio ar fethiant gweithdrefnol ar ran awdurdodau lleol a chyrrff llywodraethu. Gallai rhai heriau cyfreithiol lwyddo ar y sail honno, ond unwaith eto, o ystyried y ddyletswydd i roi sylw dyledus i CCUHP, mae'n amheus a fyddai hyn yn arwain at unrhyw newid cadarnhaol ar lawr gwlad i blant. Yn ein barn ni, bydd gosod dyletswyddau uniongyrchol, wedi'u llunio yng nghyd-destun dyletswydd Gweinidogion Cymru eu hunain, i roi sylw dyledus i CCUHP, yn gwella canlyniadau ac yn sicrhau mwy o atebolrwydd.

Petaem yn gosod dyletswydd i roi sylw dyledus i CCUHP yn uniongyrchol ar y rhai sy'n arfer swyddogaethau o dan y Bil, mae risg y byddem yn tynnu sylw ymarferwyr rheng flaen oddi ar y gwaith o gefnogi dysgwyr drwy greu haenau o fiwrocratiaeth – byddai'n rhaid i athrawon, ysgolion a chyrrff llywodraethu ddangos eu bod wedi ystyried y Confensiwn wrth ryngweithio â phob plentyn a pherson ifanc, ac mae'n amheus y byddai'n sicrhau canlyniadau 'gwell' amlwg i blant. Dyletswyddau penodol ac ymarferol ar gyrff cyhoeddus fydd yn gwella canlyniadau, a dyma'r dull gweithredu rydym wedi'i fabwysiadu yn y Bil. Er enghraifft, mewn perthynas â darpariaethau yn y Bil sy'n ymwneud â dewis disgybl a'r pŵer a roddir i benaethiaid benderfynu nad yw'r ddyletswydd i sicrhau dysgu ac addysgu yn gymwys. Mae'r darpariaethau'n nodi, yn gyntaf, yr amgylchiadau penodol lle y gall pennaeth wneud penderfyniad o'r fath (adran 33). Mae'r seiliau hyn wedi cael eu datblygu a'u llunio gan Weinidogion Cymru, ac ystyrir eu bod yn sicrhau cydbwysedd teg rhwng hawl y disgybl i ddewis yr hyn y bydd yn ei astudio a'r ddyletswydd ar y pennaeth i lunio cwricwlwm a'i roi ar waith yn effeithiol yn unol â gofynion y Bil. Wedyn, mae'n rhaid i'r pennaeth roi gwybodaeth fanwl i'r disgybl dan sylw am y rhesymau dros y penderfyniad hwnnw (adran 34). Mae system adolygu a system apelio ar gael i'r disgybl dan sylw a'r rhiant, a rhoddir gwybodaeth am y penderfyniadau i'r disgybl dan sylw (adran 35). At hynny, gall Gweinidogion Cymru wneud rheoliadau yn unol â'r pwerau yn adrannau 34 a 35, a byddai ganddynt ddyletswydd i roi sylw i CCUHP wrth wneud y rheoliadau hynny. Mae hon yn enghraifft o swyddogaethau a osodir yn benodol ar benaethiaid a chyrrff llywodraethu lle mae'r darpariaethau'n nodi proses deg a thryloyw sy'n rhoi sylw dyledus i hawliau plant, ac yn eu parchu.

O dan y Bil, bydd Cod yr Hyn sy'n Bwysig (adran 6) yn nodi'r cysyniadau allweddol ar gyfer pob maes dysgu a phrofiad (adran 3). Mae'r datganiadau o'r hyn sy'n bwysig ym MDaPh y Dyniaethau, a gyhoeddwyd ym mis Ionawr, yn cynnwys yr angen i ddysgwyr ddeall eu hawliau ac ymgysylltu â'r cysyniad o hawliau yn fwy cyffredinol. Byddem yn disgwyl i hyn fod yn rhan orfodol o gwricwlwm pob ysgol. Gan gefnogi hyn, mae'r Cwricwlwm arfaethedig i Gymru, a gyhoeddwyd ym mis Ionawr, yn rhoi canllawiau clir ynglŷn â dysgu ac addysg ym maes hawliau dynol. Mae hyn yn cynnwys cyfeiriadau penodol at hawliau plant a CCUHP, ac fe'i datblygwyd mewn cydweithrediad agos â Swyddfa'r Comisiynydd Plant. Yn unol ag adran 66, bydd yn rhaid i benaethiaid a chyrrff llywodraethu ysgolion lunio cwricwlwm sy'n cynnwys dysgu am hawliau plant a CCUHP, ei fabwysiadu a'i roi ar waith.

Gwelliannau Cyfnod 2 – Saesneg

Rwy'n cynnal ymgynghoriad byr ynghylch elfen orfodol Saesneg yn y Bil. Byddaf yn cyhoeddi'r ymgynghoriad hwn yn fuan, er mwyn sicrhau fy mod wedi ystyried yr amrywiaeth ehangaf o safbwyntiau ar y mater hwn cyn i Gam 2 ddechrau. Yn amodol ar ganlyniad yr ymgynghoriad hwnnw, mae'n bosibl y byddaf yn cyflwyno gwelliannau i'r Bil er mwyn gwneud Saesneg yn orfodol o 7 oed. Mae hyn yn golygu y bydd Saesneg yn ddewisol i bob ysgol cyn 7 oed. Byddai hyn yn cysoni'r Bil â'r Cyfnod Sylfaen presennol a'i seiliau i ddatblygiad plentyn, sy'n nodi bod pynciau ffurfiol yn fwy priodol o 7 oed ymlaen ac y dylai dysgu fod yn arbrolfodol cyn hynny. Fodd bynnag, bydd Deddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013 yn gymwys o hyd er mwyn rheoleiddio newidiadau o ran yr iaith addysgu mewn ysgolion.

Bydd y Gymraeg yn dal i fod yn orfodol o 3 oed.

Mae hyn yn golygu y bydd yn bosibl parhau i drochi dysgwyr yn y Gymraeg a bydd yn sicrhau bod y Gymraeg yn cael ei chydabod yn briodol yng nghwricwla ysgolion a lleoliadau nad ydynt yn trochi eu dysgwyr yn y Gymraeg. Mae hyn hefyd yn unol â'r Cyfnod Sylfaen presennol lle mae ysgolion yn cyflwyno Maes Dysgu a Phrofiad Ieithoedd, Llythrennedd a Sgiliau Cyfathrebu yn Gymraeg neu Saesneg ond lle mae hefyd yn ofynnol i'r rhai sy'n gwneud hynny yn Saesneg gyflwyno Maes Dysgu a Phrofiad Datblygu'r Gymraeg.

Costau amcangyfrifedig

Gwahoddwyd nifer o randdeiliaid allweddol i gyflwyno tystiolaeth ychwanegol er mwyn llywio'r costau a nodwyd yn yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol a gyflwynwyd i'r Senedd ar 6 Gorffennaf 2020.

Cyfarfu swyddogion â chynrychiolwyr o'r sector Addysg Bellach ym mis Awst 2020 a rannodd safbwyntiau ar yr effaith bosibl ar y system addysg ôl-16. Gellir grwpio'r rhain fel a ganlyn:

- goblygiadau ariannol i hyfforddiant yn y sector ôl-16;
- yr angen posibl am oriau addysgu ychwanegol mewn rhai pynciau os na cheir meysydd penodol o wybodaeth o'r cwricwlwm gorfodol newydd;
- yr angen i fuddsoddi yn y gwaith o ddatblygu sgiliau Cymraeg yn y sector AB, er enghraifft, mae'n bosibl y bydd angen cwblhau gweithgareddau pontio hefyd er mwyn sicrhau y caiff dysgwyr eu paratoi'n effeithiol i ddilyn cyrsiau ôl-16 ar gyfer pynciau penodol.

Mae Colegau Cymru yn cydnabod nad yw'r materion hyn o reidrwydd yn rhan o gwmpas ariannol y Bil sy'n canolbwyntio ar y cwricwlwm gorfodol ond maent o'r farn y bydd angen ystyried y costau hyn er mwyn sicrhau bod y cwricwlwm newydd yn llwyddo i gyflawni ei nodau, ac mae Llywodraeth Cymru yn ceisio mynd i'r afael â'r pwyntiau hyn.

Mae gwaith yn mynd rhagddo i nodi costau posibl i gyrff dyfarnu a fydd yn deillio o newid cymwysterau, a sut y gallai'r rhain effeithio ar ganolfannau arholi. Byddwch yn ymwybodol o'r ffaith bod y sefyllfa bresennol o ran arholiadau a achoswyd gan y pandemig yn golygu bod yr ymarfer hwn yn anodd iawn. Mae Cymwysterau Cymru yn cynnal ymgynghoriad pellach ar gymwysterau ar gyfer y cwricwlwm newydd, y disgwylir iddo gael ei gyhoeddi ar ddechrau 2021 o dan y teitl Yn Gymwys ar gyfer y Dyfodol. Wrth i'w waith ar gymwysterau ar gyfer y cwricwlwm newydd fynd rhagddo, bydd cynigion yn destun Asesiad Effaith

Rheoleiddiol, a chaiff unrhyw gostau i gyrff dyfarnu, ysgolion a rhannau eraill o'r sector sy'n gysylltiedig â'r cymwysterau newydd, eu hystyried yn fanwl.

Rydym wedi cytuno ar gyllid i'r Eglwys yng Nghymru a Gwasanaeth Addysg yr Eglwys Gatholig i'w galluogi i ddatblygu canllawiau i gefnogi'r broses o gyflwyno'r cwricwlwm newydd. Maent yn honni y byddai'r gofynion iddynt gyflwyno Addysg Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg y maes llafur cytunedig ac Addysg Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg enwadol yn golygu costau ac adnoddau ychwanegol i'w hysgolion. Mae gwaith ar y mater hwn yn parhau er mwyn sicrhau bod y gofynion i ysgolion â nodweddion crefyddol gyflwyno pob un o'r ddau faes llafur gofynnol yn briodol. Caiff unrhyw gostau ariannol eu talu o gyllidebau sydd wedi'u neilltuo i gyflwyno'r cwricwlwm newydd.

Nid oes unrhyw gostau ychwanegol wedi'u nodi gan CLILC, Cymdeithas Cyfarwyddwr Addysg Cymru, Consortia Rhanbarthol, darparwyr Addysg Gychwynnol i Athrawon, Estyn na Chymdeithas Cynghorau Ymgynghorol Sefydlog ar Addysg Grefyddol Cymru (CCYSAGauC).

Byddaf hefyd yn ysgrifennu at y Pwyllgor Cyllid er mwyn nodi'r uchod yn fanylach.

Cwestiynau:

Dull gweithredu'r Bil

- ◆ *A ydych yn parhau yn gwbl hyderus mai'r dull y mae'r Bil yn ei osod ar gyfer y Cwricwlwm newydd i Gymru, gan ddarparu lefel uchel o hyblygrwydd i ysgolion a disgresiwn i benaethiaid drwy roi terfyn ar gwricwlwm cenedlaethol sydd wedi'i ragnodi'n drwm, yw'r ffordd orau o wella ysgolion a chodi safonau yn gyffredinol? Rydych wedi tynnu sylw at ddiffygion y system bresennol fel rhan o'r rheswm dros newid, ond sut gallwch fod yn sicr y bydd y math penodol hwn o newid yn gwella, yn hytrach na'n gwaethygu, safonau a pherfformiad ysgolion?*

Mae'n hanfodol deall hyblygrwydd ysgolion yn ei gyd-destun. Wrth gwrs, mae'r Bil yn rhoi mwy o hyblygrwydd i ysgolion am y bydd yn ofynnol iddynt lunio eu cwricwlwm a'u trefniadau asesu eu hunain. Fy mwriad yw y bydd hyn yn grymuso ysgolion ac ymarferwyr i gyflwyno'r hyn sy'n briodol i'w dysgwyr, gan ddefnyddio eu barn broffesiynol eu hunain, yng nghyd-destun eu cymunedau lleol. Fodd bynnag, mae'r Bil a chanllawiau'r Cwricwlwm i Gymru gyda'i gilydd yn sefydlu fframwaith cadarn lle y bydd angen i ysgolion weithredu. Bydd Cod yr Hyn Sy'n Bwysig a'r Cod Cynnydd, y mae'r ddau ohonynt yn orfodol, yn nodi'n glir y cysyniadau allweddol ar gyfer dysgu a chynnydd, sydd eisoes wedi'u cyfleu yn y datganiadau o'r hyn sy'n bwysig.

Mewn llawer o feysydd, bydd canllawiau manwl i gefnogi hyn: er enghraifft, mae "Dylunio eich Cwricwlwm" yn rhoi cymorth manwl i ysgolion o ran sut i ddewis pynciau a dysgu penodol. Mae'r fframwaith hwn yn hanfodol er mwyn sicrhau tegwch o fewn y system a chysondeb rhwng pob rhan ohoni, gan gynnwys er mwyn cau'r bwloch cyrhaeddiad a gwella safonau. Wrth gwrs, ceir hanfodion y mae'n rhaid iddynt fod yn rhan o gwricwlwm pob ysgol. Er enghraifft, mae'r datganiadau o'r hyn sy'n bwysig yn nodi'r cysyniadau allweddol sydd wrth wraidd pob math o ddysgu. Drwy ddisgrifiadau o ddysgu, mae'r canllawiau'n nodi'r hanfodion a fydd yn galluogi pob dysgwyr i wneud cynnydd.

Er y bydd y fframwaith hwn yn nodi'r hanfodion hyn, nid yw'n rhagnodi pa bynciau a gweithgareddau penodol y dylid eu haddysgu, na phryd. Nid yw'n darparu cynnyrch 'parod'

y gellir ei gyflwyno, ac ni ddylai wneud hynny. Yn lle hynny, mae ein dull gweithredu newydd yn cydnabod y canlynol:

- o fewn y fframwaith cenedlaethol, ysgolion ac ymarferwyr sydd yn y sefyllfa orau i wneud penderfyniadau ynghylch anghenion eu dysgwyr penodol, gan gynnwys pa bynciau a gweithgareddau fyddai orau i gefnogi eu dysgu;
- pwysigrwydd dysgu ystyrion. Nid yw cwricwlwm rhagnodol sy'n canolbwyntio ar ymdrin â phynciau yn gwarantu dysgu ystyrion, dim ond yr ymdrinnir â phynciau penodol i wahanol raddau. Yn hytrach, mae canllawiau'r Cwricwlwm i Gymru yn cyfleu'r cysyniadau a hanfod y dysgu a ddylai fod yn sail i amrywiaeth o wahanol bynciau, gweithgareddau dysgu a'r broses o gaffael gwybodaeth;
- yr angen am arloesedd a chreadigrwydd. Dylai ymarferwyr gael eu grymuso i ddewis cynnwys, gan eu galluogi i ddefnyddio eu sgiliau proffesiynol i ysgogi dysgu a chanlyniadau gwell i'w dysgwyr.

Am y rhesymau hyn, nid yw'r Fframwaith yn ceisio rhagnodi rhestr lawn o bynciau neu weithgareddau penodol. Nid yw hynny'n golygu nad yw'r bynciau neu'r gweithgareddau penodol yn bwysig. Yn hytrach, mae canllawiau'r Cwricwlwm i Gymru yn nodi hanfod y dysgu a ddylai fod yn sail iddynt.

Gan adeiladu ar waith ac argymhellion y Sefydliad ar gyfer Cydweithrediad a Datblygiad (OECD), mae'n hanfodol ein bod yn deall llwyddiant y diwygiadau: pa mor llwyddiannus y mae'r diwygiadau yn cael eu cyflawni mewn ysgolion ac i ba raddau y mae hynny'n cael effaith ar ganlyniadau ehangach. Gan gefnogi hyn, mae'r fersiwn wedi'i diweddarau o Cenhadaeth ein Cenedl, a gyhoeddwyd ym mis Hydref, yn nodi cynlluniau ar gyfer cynllun gweithredu a rhwydwaith cenedlaethol o ymarferwyr, y mae'r ddau ohonynt yn hanfodol i sicrhau cysondeb rhwng ysgolion a deall cynnydd yn genedlaethol.

Un o amcanion galluogi'r cwricwlwm newydd yw 'trefniadau gwerthuso ac atebolrwydd cadarn' newydd. Wrth wraidd y trefniadau newydd bydd amrywiaeth eang o wybodaeth o ansawdd uchel am ysgolion, a rhannau eraill o'r system, y bydd angen ei defnyddio mewn ffordd fwy amserol, deallus a chefnogol. Bydd y system werthuso newydd ar waith er mwyn sicrhau bod y profiad dysgu cyfan, cynnydd dysgwyr a'n huchelgeisiau ar gyfer y cwricwlwm newydd, yn cael eu cofnodi'n well.

Rhan o gam nesaf y gwaith hwn fydd sefydlu prosiect ymchwil i ystyried anghenion tystiolaeth yn y dyfodol i ategu hunanwerthuso a gwelliant parhaus ar bob lefel yn y system ysgolion. Drwy'r trefniadau gwerthuso a gwella newydd, rydym yn bwriadu meithrin dealltwriaeth well o'r profiad dysgu cyfan, cynnydd dysgwyr a'n huchelgeisiau ar gyfer y cwricwlwm newydd.

Rwyf am i hyn fod yn ehangach na diffinio mesurau perfformiad safonedig. Y nod fydd helpu i nodi gwybodaeth briodol sydd ei hangen at ddibenion gwahanol ym mhob rhan o'r system ysgolion.

Elfen bwysig o'r trefniadau gwerthuso ac atebolrwydd fydd arolygiadau ysgolion Estyn. Bydd arolygiadau ysgolion yn datblygu i gyd-fynd â'r newidiadau i'r cwricwlwm a'r trefniadau gwerthuso a gwella newydd.

Bydd Estyn yn parhau i ymgynghori'n eang â rhanddeiliaid ac yn treialu unrhyw drefniadau newydd cyn i unrhyw beth gael ei roi ar waith. Fodd bynnag, cynigir y dylent gael eu cynnal yn amlach er mwyn rhoi sicrwydd rheolaidd i rieni a rhanddeiliaid eraill, gan gynnwys ysgolion eu hunain, ynghylch y safonau sy'n cael eu cyrraedd a'r blaenoriaethau o ran sicrhau gwelliant pellach.

At hynny, byddaf yn parhau i wahodd a chroesawu gwaith craffu ar safonau ysgolion yng Nghymru yn genedlaethol. Yn 'Cenhadaeth ein Gwlad', dywedais fy mod yn bwriadu gwahodd yr OECD i gynnal rhagor o adolygiadau ar adegau allweddol yn ystod ein taith diwygio addysg genedlaethol, ac rwyf wedi cyflawni'r ymrwymiad hwnnw. Mae canlyniadau PISA, a gyhoeddir bob tair blynedd, yn rhoi syniad inni o'r cynnydd rydym yn ei wneud ac maent hefyd yn ffynhonnell werthfawr o ddata a gwaith dadansoddi.

- ◆ *Rydych wedi egluro sut y bydd materion fel iechyd meddwl a llesiant, a chydraddoldeb ac amrywiaeth, yn cael eu haddysgu fel rhan o'r Cwricwlwm i Gymru, drwy'r Meysydd Dysgu a Phrofiad, Cod yr Hyn sy'n Bwysig a'r canllawiau statudol, ac wedi dadlau nad oes angen iddynt gael eu cynnwys ar wyneb y Bil. Pam nad yw'r dull hwn yn cael ei ystyried yn ddigonol yn achos Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb a Chrefydd, Gwerthoedd a Moeseg, sydd ill dau yn elfennau gorfodol a bennir ar wyneb y Bil?*

Ein gweledigaeth ar gyfer Cymru yw sefydlu system addysg gwbl gynhwysol lle mae gan bob dysgwr gyfle teg i ddysgu a chael profiadau sy'n diwallu ei anghenion ac yn ei alluogi i gymryd rhan mewn addysg, cael budd ohoni a'i mwynhau.

Drwy God yr Hyn sy'n Bwysig, bydd yn ofynnol i ysgolion ymgorffori cysyniadau allweddol dysgu yn eu cwricwla. Caiff y Cod ei gysoni ag elfennau allweddol o'r datganiadau o'r hyn sy'n bwysig. Bydd hyn yn sicrhau lefel o ehangder a chydbwysedd yng nghwricwlwm pob ysgol, gan ei gwneud yn ofynnol iddi ymgorffori cysyniadau dysgu allweddol ar gyfer pob oedran a cham, a bod pob cwricwlwm yn cael ei lunio o fewn fframwaith cenedlaethol cadarn.

Mae meysydd Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb a Chrefydd, Gwerthoedd a Moeseg wedi'u cynnwys ar wyneb y Bil oherwydd eu pwysigrwydd fel pynciau craidd o ran cyfrannu at y pedwar diben a blaenoriaethau ehangach Llywodraeth Cymru. Argymhellodd panel annibynnol o arbenigwyr y dylai Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb fod yn rhan statudol o'r cwricwlwm newydd i Gymru, er mwyn annog ysgolion i ymgysylltu â'r amrywiaeth ehangach o bynciau a nodwyd gan y panel a sicrhau bod y cwricwlwm newydd yn canolbwyntio mwy ar iechyd a llesiant.

Mae MDaPH y Dyniaethau yn rhoi cyd-destunau i blant a phobl ifanc ddysgu am bobl, lle, amser a chred. Mae Addysg Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg yn elfen hanfodol o hyn am ei fod yn cynnig amrywiaeth o ddulliau disgyblaethol a ddefnyddir gan ddysgwyr i ymgysylltu mewn ffordd feirniadol ag amrywiaeth eang o gysyniadau crefyddol ac anghrefyddol. Y bwriad yw sicrhau bod pob plentyn a pherson ifanc yn cael cyfle i ystyried cydberthynas hanesyddol a chyfoes Cymru ag athroniaeth a safbwyntiau crefyddol, gan gynnwys credoau anghrefyddol. Am y rheswm hwn, mae rhanddeiliaid allweddol a minnau yn cytuno y dylai pwnc mor bwysig â hwn fod ar wyneb y Bil.

Felly, mae heriau eithaf unigryw yn gysylltiedig ag Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb ac Addysg Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg fel pynciau craidd. Mae risg y bydd ychwanegu themâu yn arwain ar ragnodi ar wyneb y Bil, a allai danseilio egwyddorion allweddol y Cwricwlwm i Gymru sydd wedi'i arwain gan ddibenion. Byddai hyn hefyd yn tanseilio diben Cod yr Hyn sy'n Bwysig a fydd yn ymgorffori'r themâu hyn fel cysyniadau allweddol yn y cwricwlwm. Mae'n rhaid inni sicrhau, fel y nodwyd gennyf i a rhanddeiliaid allweddol mewn sesiynau tystiolaeth lafar â'r Pwyllgor, na fydd y Bil yn datblygu'n rhestr o bynciau na themâu.

Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg

- ◆ *Rydym wedi cael tystiolaeth gan sefydliadau ffydd, sy'n nodi, er bod yr addysg crefydd, gwerthoedd a moeseg enwadol a ddarperir gan ysgolion gwirfoddol a gynorthwyr eisoes yn "blwraliaethol", ac y bydd yn parhau i fod yn blwraliaethol, y bydd ei gwneud yn ofynnol iddynt ddylunio a darparu (os gofynnir am hynny) addysg crefydd, gwerthoedd a moeseg **sy'n cyd-fynd â'r maes llafur cytunedig yn gallu peri i ysgolion unigol dorri rheolau gweithredoedd ymddiriedolaeth yr ysgol. Ai dyma'ch dealltwriaeth chi o'r sefyllfa?***

Nid yw'r gweithredoedd ymddiriedolaeth wedi'u rhannu â ni. Nid yw'n ofynnol i Lywodraeth Cymru adolygu gweithredoedd ymddiriedolaeth pob ysgol ac, felly, ni allwn fod yn sicr eu bod yn blwraliaethol.

Mae cyfraith achosion a'r Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol yn ei gwneud yn ofynnol i addysg grefyddol blwraliaethol fod ar gael i bob dysgwr. Felly, mae'r Bil yn rhoi'r hawl i rieni ddewis addysg grefyddol blwraliaethol i'w plant, gan gynnwys y rhai sy'n mynd i ysgolion â nodweddion crefyddol.

Mae'r Bil yn sicrhau cydymffurfiaeth â'r Confensiwn ar Hawliau Dynol, gan alluogi ysgolion â nodweddion crefyddol i barhau i addysgu addysg grefyddol yn unol â'u hethos enwadol.

- ◆ *A yw'n bosibl i addysg crefydd, gwerthoedd a moeseg enwadol gyd-fynd â'r maes llafur cytunedig, hyd yn oed pan fo'r addysg crefydd, gwerthoedd a moeseg enwadol yn blwraliaethol?*

Wrth gwrs, rwy'n cydnabod ei bod yn ddigon posibl bod Addysg Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg enwadol yn cynnwys llawer o'r cynnwys yn y maes llafur cytunedig. Fodd bynnag, mae angen i'r Bil allu gwarantu bod Addysg Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg blwraliaethol ar gael i bob dysgwr. Mae'r fframwaith deddfwriaethol yn sicrhau bod Addysg Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg blwraliaethol ar gael i bob dysgwr, drwy'r maes llafur cytunedig.

- ◆ *Os nad yw'n bosibl, a yw'n dilyn y bydd yn rhaid i ysgolion gwirfoddol a gynorthwyr bob amser ddylunio dau faes llafur (un sy'n cyd-fynd â gweithredoedd ymddiriedolaeth yr ysgol / daliadau'r grefydd, ac un sy'n cyd-fynd â'r maes llafur cytunedig)?*

Rwyf wedi nodi'n glir mai mater i ysgolion yw ystyried sut y gallant lunio cwricwlwm sy'n diwallu anghenion eu dysgwyr. Mae'r Bil yn darparu bod angen gwneud "darpariaeth ychwanegol" sy'n cyd-fynd â'r maes llafur cytunedig o dan amgylchiadau lle nad yw'r maes llafur enwadol yn cyd-fynd â'r maes llafur cytunedig.

Rydym yn cydnabod y bydd y newidiadau hyn yn effeithio ar ysgolion â nodweddion crefyddol, er ein bod ar ddeall mai prin iawn oedd y rhieni a dynnodd eu plant yn ôl o

Addysg Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg yn flaenorol. Rydym yn disgwyl i hyn gael ei adlewyrchu yn y cynnig hwn.

Mae CYSAG ym mhob awdurdod lleol yn helpu ysgolion i gyflwyno Addysg Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg y maes llafur cytunedig. A gall ysgolion ystyried sut y gallent gydweithio ag ysgolion eraill i ddarparu Addysg Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg. Bydd y fframwaith drafft ategol ar gyfer Addysg Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg yn rhoi canllawiau i bob ysgol ar sut i gymhwyso maes llafur cytunedig wrth lunio ei chwricwlwm.

Mae fy swyddogion yn parhau i weithio'n agos gyda Gwasanaeth Addysg yr Eglwys Gatholig a'r Eglwys yng Nghymru ar roi'r Bil ar waith, ac mae cyllid wedi'i ddyrannu i'w galluogi i ddatblygu rhagor o ganllawiau er mwyn cefnogi Addysg Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg enwadol mewn ysgolion.

- ◆ *Pam mae'r sefyllfa'n wahanol i ysgolion gwirfoddol a reolir, y mae'n ofynnol iddynt ddylunio a darparu addysg crefydd, gwerthoedd a moeseg gan **roi sylw** i'r maes llafur cytunedig? A yw'r ffaith mai dim ond **rhoi sylw** i'r maes llafur cytunedig y mae'n rhaid iddynt ei wneud yn golygu ei bod yn haws iddynt ddarparu un maes llafur sy'n gwneud hyn ac, sydd ar yr un pryd, yn **cyd-fynd** â gweithredoedd ymddiriedolaeth / ddaliadau'r grefydd o ran yr ysgol.*

Mae'r ddyletswydd i ysgolion gwirfoddol a gynorthwyir gyflwyno Addysg Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg yn unol â maes llafur cytunedig os gofynnir iddynt wneud hynny, yn gyson â'r ddyletswydd i'r ysgolion hyn gyflwyno Addysg Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg yn unol â'u gweithredoedd ymddiriedolaeth.

Y ddyletswydd mewn perthynas â maes llafur cytunedig yw cyflwyno Addysg Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg yn unol â maes llafur cytunedig a luniwyd yn lleol gan y CYSAG a Chynhadledd Maes Llafur Cytunedig ar gyfer yr ardal honno.

Mae dyletswydd i roi sylw i faes llafur cytunedig yn rhoi rhywfaint o hyblygrwydd i ysgolion gwirfoddol a reolir o ran y ffordd y maent yn cymhwyso maes llafur cytunedig. Nid dyma'r dull gweithredu a fabwysiadwyd ar gyfer ysgolion gwirfoddol a gynorthwyir, y bwriad yw cysoni'r gofyniad arnynt i gyflwyno'r maes llafur cytunedig â'r gofyniad i gyflwyno Addysg Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg yn unol â'u gweithredoedd ymddiriedolaeth.

- ◆ *Gwnaethoch nodi nad oes data ffurfiol yn cael eu casglu ar nifer y rhieni sy'n tynnu eu plant o wersi addysg rhyw ar hyn o bryd ond y credir ei fod, yn anecdotaidd, yn nifer fach iawn. A yw'r un peth yn wir o ran nifer y rhieni sy'n tynnu eu plant o wersi addysg grefyddol ar hyn o bryd?*

Mae hynny'n gywir, ni chaiff unrhyw ddata ffurfiol eu casglu mewn perthynas â'r hawl i dynnu plant o wersi addysg grefyddol ond mae partneriaid a rhanddeiliaid ym maes addysg, gan gynnwys yr Eglwys yng Nghymru a Gwasanaeth Addysg yr Eglwys Gatholig, wedi fy hysbysu bod y nifer, yn anecdotaidd, yn fach iawn.

Fodd bynnag, mae'r hawl yn un gyffredinol, ac nid oes rhaid i rieni gyfiawnhau eu penderfyniad i dynnu eu plant o wersi addysg grefyddol ac nid oes rhaid i ysgolion ofyn iddynt wneud hynny.

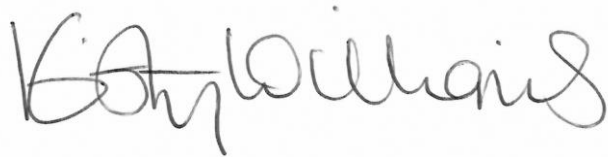

- ◆ *O ystyried bod hwn yn Gwricwlwm pwrpasol i Gymru, pam mae adran 62 o'r Bil yn cyfeirio at draddodiadau crefyddol ac argyhoeddiadau athronyddol nad ydynt yn grefyddol ym "Mhrydain Fawr", yn hytrach nag yng "Nghymru", yn y gofyniad o ran Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg?*

Mae'r ddarpariaeth a wneir yn y Bil yn hyn o beth yn gyson â'r ddarpariaeth bresennol ynglŷn â threfniadau'r maes llafur cytunedig yn Neddf Addysg 1996 sy'n cyfeirio at Brydain Fawr. Rwyf wedi gofyn i'm swyddogion ystyried a yw hyn yn fater y gellid ei ailystyried ar gyfer gwelliannau'r Llywodraeth yng Nghyfnod 2.

Gobeithio y bydd yr ymateb uchod wedi ateb gweddill eich ymholiadau ac y bydd yn cyfrannu'n ddigonol at eich adroddiad, y disgwylir iddo gael ei gyhoeddi ar 4 Rhagfyr. Os bydd gennych unrhyw bwyntiau eraill i'w trafod, byddwn yn croesawu deialog bellach.

Yn gywir

Kirsty Williams AS/MS
Y Gweinidog Addysg
Minister for Education

